

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. Πεδινοί
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.
- β. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.
- γ. Η αστική στέγαση των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική.
- δ. Ο παλαίμαχος κρητικός πολιτικός Ι. Σφακιανάκης κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαράσταση προς τους επαναστάτες του Θερίσου (21 Μαρτίου 1905).
- ε. Η πολιτική των νεοτουρκικών κυβερνήσεων έναντι των Ελλήνων βρισκόταν σε πλήρη συμφωνία με τις εξαγγελίες του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στο Κρητικό Ζήτημα μετά τη συμφωνία στις Μουρνιές (2 Νοεμβρίου 1905) και έως την ανάληψη της Ύπατης Αρμοστείας της Κρήτης από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν μια θετική οικονομική πορεία, εξασφάλισε η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1919-1939);

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να αναφερθείτε στο περιεχόμενο του Συντάγματος του 1844 σχετικά με:

- α) τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών (μονάδες 4)
- β) το δικαίωμα της ψηφοφορίας και την εκλογική διαδικασία (μονάδες 9)
- γ) την κατανομή των εξουσιών (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ὁ Ἐκλογικὸς Νόμος καθιέρωνε τὴν ἐκλογή τῶν βουλευτῶν μὲ πλειοψηφικὸ σύστημα δύο γύρων, ποὺ θὰ διεξαγόταν μὲ ἄμεση, σχεδὸν καθολικὴ, καὶ μυστικὴ ψηφοφορία. Δικαίωμα ψήφου δινόταν στοὺς πολίτες (ἄρρενες) ἡλικίας 25 ἐτῶν συμπληρωμένων, «ἔχοντας προσέτι ἰδιοκτησίαν τινὰ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἔχουσι τὴν πολιτικὴν διαμονὴν των, ἢ ἐξασκοῦντας ἐν αὐτῇ ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα, ἢ ἀνεξάρτητον ἐπιτήδευμα». Ἐξαιροῦνταν «α) Οἱ διατελοῦντες ὑπὸ ἀνάκρισιν ἐπὶ κακουργήματι, β) Οἱ προσκαίρως ἢ διὰ παντὸς στερηθέντες κατὰ συνέπειαν δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, γ) Οἱ στερούμενοι τῆς ἐλευθέρας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας των».

Ν. Διαμαντοῦρος, *Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, τ. ΙΓ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1833 ὡς 1881, Αθήνα: Εκδοτικὴ Αθηνῶν, 22000, σ.112.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Βασιλιάς δεν ήταν μόνον ο ανώτατος άρχοντας, ο αρχηγός του κράτους αλλά και το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του κράτους, αποδεχόταν δηλαδή μόνον εκείνους τους περιορισμούς της εξουσίας του, που είχαν διατυπωθεί ρητώς στο Σύνταγμα.

Η μοναρχική πηγή της εξουσίας προέκυπτε και από το ίδιο το συνταγματικό κείμενο, που αναγνώριζε το πρόσωπο του Βασιλιά ως ιερό και απαραβίαστο αλλά και από την πρόβλεψη ότι η δικαιοσύνη πηγάζει από το Βασιλιά και απονέμεται εν ονόματί του. Η μοναρχία ήταν όμως περιορισμένη μέσα στα όρια που έθετε η ίδια με το παραχωρημένο Σύνταγμα.

Το Σύνταγμα του 1844 εισήγαγε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. [...] Η νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα της κυρώσεως των νόμων ανήκε στο Βασιλιά. Με το διορισμό των μελών της Γερουσίας και της

διάλυσης, χωρίς περιορισμό, της Βουλής, ο Βασιλιάς συγκέντρωνε εκτεταμένες αρμοδιότητες.

Η. Μαυρομούστακου, Πολιτικοί Θεσμοί και Διοικητική Οργάνωση, στο: *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 4ο ς τόμος: Το Ελληνικό Κράτος, 1833-1871, Η Εθνική Εστία και ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ.43.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15. Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20. Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε διά των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21. Η δικαστική εξουσία ενεργείται διά των δικαστηρίων, αι δε δικαστικά αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Περί της Βουλής

Άρθρον 59. Η Βουλή σύγκειται εκ Βουλευτών, εκλεγομένων των εχόντων δικαίωμα προς τούτο πολιτών, κατά τον περί εκλογής Νόμον.

Α. Σβώλος, Τα Ελληνικά Συντάγματα, σσ. 153, 155, 161 (Στο: *Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα: «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας»*, τεύχ. 1ο, Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.–Κ.Ε.Ε., 1999, σ. 197).

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο και τον πίνακα που σας δίνονται παρακάτω, να εξηγήσετε για ποιους λόγους η ΕΑΠ, κατά την αποκατάσταση των προσφύγων, έδωσε το βάρος στη γεωργία και προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

[...] Σε καμία χώρα δεν μπορούσε να αποκλειστεί η πιθανότητα εσωτερικών ταραχών. Οι πρόσφυγες διεκδικούσαν όλο και περισσότερα, ιδιαίτερα εκείνοι που ζούσαν στις πόλεις και ήταν σε θέση να κάνουν την οργή τους

αισθητή διαδηλώνοντας στους δρόμους. Η όλη προσπάθεια εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα έχει πολλές φορές κατηγορηθεί για «προκατάληψη υπέρ των αγροτών»

και για το γεγονός ότι σε μία επταετία εντατικής λειτουργίας [της ΕΑΠ] διατέθηκαν μόνο δύο εκατομμύρια στερλίνες για τα στεγαστικά προγράμματα των πόλεων, ενώ για τα προγράμματα της υπαίθρου διατέθηκαν 10,5 εκατομμύρια.

Είναι αλήθεια ότι υπήρχαν κοινωνικοί, πολιτικοί και στρατηγικοί λόγοι για την εγκατάσταση των προσφύγων κυρίως στα εδάφη της βόρειας Ελλάδας. Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις ήταν ήδη υπερπλήρεις, ανθυγιεινές και κινδύνευαν να μετατραπούν σε εστίες πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής. Δεν υπήρχε απλός τρόπος να βρεθεί εργασία για τους πρόσφυγες των αστικών κέντρων χωρίς να δημιουργηθεί δυσφορία στον υπάρχοντα πληθυσμό. Οι αγροτικές περιοχές στο βορρά, αντίθετα, ήταν σχετικά έρημες ακόμα και πριν την έξοδο των μουσουλμάνων. Μετά την έξοδο, η κυβέρνηση συνειδητοποίησε τη στρατηγική ανάγκη να εποίκισι το συντομότερο αυτά τα εδάφη με αγρότες που [...] αποτελούσαν πολύτιμο προμαχώνα στις τυχόν βλέψεις των Σλάβων για την βόρεια Ελλάδα. Όσο πιο γρήγορα πήγαιναν να εγκατασταθούν στα εδάφη της ελληνικής Μακεδονίας τόσο το καλύτερο.

Br. Clark, Δυο φορές ξένος: Οι μαζικές απελάσεις που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία, μετ. Β. Ποταμιάνου, Αθήνα: Ποταμός, 2007, σ. 243

Κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1928)

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μακεδονία	638253	52.2%
Στερεά Ελλάδα	306193	25.1%
Δυτ. Θράκη	107607	8.8%
Νησιά Ανατ. Αιγαίου	56613	4.6%
Θεσσαλία	34659	2.8%
Κρήτη	33900	2.8%
Πελοπόννησος	28362	2.3%
Ήπειρος, Κυκλάδες, Ιόνια Νησιά	16262	1.4%
ΣΥΝΟΛΟ	1221849	100%

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου
(Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 155.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α1

α. Σχολ. Βιβλίο, σελ. 46 «Η κατάσταση αυτή...στη χώρα»

β. Σχολ. Βιβλίο, σελ. 77. Μία από τις δύο μεγάλες παρατάξεις που συγκροτήθηκε στα πλαίσια της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864 «Είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος...μικροκαλλιεργητές». Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτής της παράταξης.

γ. Σχολ. Βιβλίο, σελ. 92, «Το Εθνικό Κόμμα του Κ. Μαυρομιχάλη...οι Βενιζελικοί»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Σωστό

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Σχολ. Βιβλίο, σελ. 215-216 «Οι διαπραγματεύσεις...οριστικής του επίλυσης»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολ. Βιβλίο, σελ. 52 «Η Ελλάδα του μεσοπολέμου...μέσα στην καταστροφή»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Η επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 έδρασε καταλυτικά στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων της Ελλάδας, καθώς συγκροτήθηκε εθνοσυνέλευση και προέκυψε το Σύνταγμα του 1844.

Με το Σύνταγμα του 1844:

α. οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν στην ανάγκη να κατοχυρωθούν συνταγματικά ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών: η ισότητα απέναντι στο νόμο, η απαγόρευση της δουλείας, το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου, η ελευθερία γνώμης και τύπου, η προστασία της

ιδιοκτησίας, η δωρεάν εκπαίδευση. Όλοι οι αντιπρόσωποι συνειδητοποίησαν ότι υπήρχαν αξίες και δικαιώματα που έπρεπε να προστατευθούν από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας.

β. εκτός από τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών κατοχυρώθηκε **το δικαίωμα της ψηφοφορίας και ο τρόπος διεξαγωγής της εκλογικής διαδικασίας**. Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1844 κατοχυρωνόταν με ελάχιστους περιορισμούς το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας για τους άνδρες, ρύθμιση που αποτελούσε παγκόσμια πρωτοπορία. Σύμφωνα με το Κείμενο Α του Ν. Διαμαντούρου δικαίωμα ψήφου είχαν οι άνδρες άνω των 25 που κατείχαν περιουσία ή ασκούσαν οποιοδήποτε επάγγελμα στην περιοχή όπου είχαν την «πολιτικήν διαμονήν» τους. Εξαιρούνταν από την εκλογική διαδικασία πέρα από τους άνδρες κάτω του ηλικιακού ορίου των 25 ετών, όσοι βρίσκονταν υπό ανάκριση για κακούργημα, όσοι κατόπιν δικαστικής απόφασης είχαν στερηθεί το δικαίωμα της ψήφου και όσοι δεν διαχειρίζονταν ελεύθερα την περιουσία τους.

Ως προς την εκλογική διαδικασία καθιερωνόταν η εκλογή των βουλευτών με πλειοψηφικό σύστημα δύο γύρων. Οι εκλογείς μπορούσαν να δώσουν θετική ψήφο σε όσους υποψηφίους ήθελαν, συμπληρώνοντας ψηφοδέλτια, ακόμη και διαφορετικών συνδυασμών. Η ψήφος ήταν άμεση, σχεδόν καθολική και μυστική.

γ. Τέλος, καθορίστηκε **η κατανομή των εξουσιών**. Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1844 ο βασιλιάς ήταν ο αρχηγός του κράτους και του στρατού. Από το Κείμενο Β προκύπτει ότι ο βασιλιάς «δεν ήταν μόνο ο ανώτατος άρχοντας, ο αρχηγός του κράτους, αλλά και το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του κράτους». Η εξουσία του βασιλιά πηγάζε από το ίδιο το κείμενο του Συντάγματος, το οποίο αναγνώριζε ως ιερό και απαραβίαστο το πρόσωπό του. Βέβαια ο βασιλιάς όφειλε να αποδεχθεί τους περιορισμούς που έθετε το Σύνταγμα, αλλά οι περιορισμοί αυτοί ήταν ελάχιστοι.

Εκτός των άλλων το Σύνταγμα του 1844 κατοχύρωνε την τριμελή διάκριση των εξουσιών, η λειτουργία των οποίων καθοριζόταν από το βασιλιά. Ο βασιλιάς συμμετέχει στη νομοθετική εξουσία, έχει νομοθετική πρωτοβουλία και έχει το δικαίωμα της κυρώσεως των νόμων. Διορίζει τα μέλη της Γερουσίας, τα οποία διατηρούν ισόβια το αξίωμά τους και ενεργούν μαζί με το βασιλιά στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας. Επίσης έχει τη δυνατότητα να προχωρεί σε διάλυση της βουλής χωρίς

περιορισμό. Εκτός από τη νομοθετική εξουσία ο βασιλιάς ελέγχει και την εκτελεστική εξουσία μέσω των Υπουργών που διορίζει ο ίδιος (Άρθρον 20). Τέλος ελέγχει και τη δικαστική εξουσία καθώς οι δικαστικές αποφάσεις εκτελούνται «εν ονόματι του βασιλέως», σύμφωνα με το Άρθρον 21. Αξίζει να αναφερθεί ότι καμία πράξη του βασιλιά δεν είχε ισχύ χωρίς τη προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού, αλλά εφόσον οι υπουργοί ήταν διορισμένοι από αυτόν, επί της ουσίας ο βασιλιάς «συγκέντρωνε εκτεταμένες αρμοδιότητες», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Η. Μαυρομούστακος στο κείμενο Β.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Επιχειρώντας μια σύντομη αποτίμηση του Συντάγματος του 1844 μπορεί να αναφερθεί ότι δεν το χαρακτήριζε η δημοκρατικότητα. Ήταν προϊόν μιας μικρής πολιτικής ηγετικής ομάδας και ίσως να μην ανταποκρινόταν στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, αφού αναπτύχθηκε κατά μίμηση ορισμένων Ευρωπαϊκών Συνταγμάτων. Ωστόσο, αξίζει να τονιστεί ότι το Σύνταγμα αποτελούσε μια προσπάθεια περιορισμού των εξουσιών του Όθωνα, με δεδομένο ότι δεν ήταν δυνατό να ανατραπεί από το θρόνο εκείνο το χρονικό διάστημα. Επίσης στα θετικά του Συντάγματος καταλογίζονται ότι το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας αποτέλεσε παγκόσμια πρωτοπορία και ότι με αυτό το Σύνταγμα άρχισε να ριζώνει ο κοινοβουλευτισμός την Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Δ1

Η εγκατάσταση των προσφύγων στον ελληνικό χώρο μετά την απομάκρυνσή τους από τις πατρογονικές τους εστίες αποτέλεσε μια δύσκολη διαδικασία που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν το κράτος και η ΕΑΠ. Η τελευταία υπήρξε αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση. Αμέσως μετά την έναρξη της λειτουργίας της -Σεπτέμβριος 1923- ασχολήθηκε ιδιαίτερα με το ζήτημα της εύρεσης παραγωγικής απασχόλησης για τους πρόσφυγες και στέγασης, ώστε να βοηθηθούν στην εγκατάστασή τους στη νέα πατρίδα.

Μεταξύ των παραμέτρων που ελήφθησαν υπόψη από την ΕΑΠ για την αποκατάσταση των προσφύγων ήταν και αυτή με βάση τις αντικειμενικές συνθήκες. Ειδικότερα διέκρινε την αποκατάσταση σε αγροτική (παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο) και αστική (παροχή στέγης στις πόλεις). Μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους «αστικά» επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία-βιομηχανία κ.τ.λ.) δόθηκε το βάρος στη γεωργία. Μάλιστα, όπως παρατίθεται στο παράθεμα η στάση αυτή της ΕΑΠ συνάντησε πολλές φορές αντιδράσεις

καθώς ακούγονταν κατηγορίες για «προκατάληψη υπέρ των αγροτών» και για ελλιπή χρηματοδότηση για τη δημιουργία αστικών συνοικισμών. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα που δίνεται βασισμένο σε αριθμητικά δεδομένα. Σύμφωνα με αυτό σε διάστημα επτά ετών διατέθηκαν δυσανάλογα χρηματικά ποσά υπέρ της αγροτικής αποκατάστασης.

Ένας πρώτος λόγος που οδήγησε την ΕΑΠ σε αυτή την επιλογή ήταν η δεδομένη ύπαρξη των μουσουλμανικών κτημάτων (κυρίως στη Μακεδονία, αλλά και στην Κρήτη, τη Λέσβο, τη Λήμνο και αλλού). Επιπλέον, η αγροτική αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες. Ακόμη, η ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή, ενώ υπήρχε και η πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου. Όπως συμπληρώνεται στο απόσπασμα ειδικά γι' αυτόν τον λόγο υπήρχε ο φόβος των αρχών πως η ενδεχόμενη συγκέντρωση των προσφύγων στις πόλεις θα εγκυμονούσε κινδύνους για τη δημιουργία εστιών πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής. Επιπρόσθετα, οι κοινωνικές αναταράξεις θα ήταν έντονες και από την πλευρά των γηγενών, οι οποίοι θα αντιδρούσαν στην έλευση νέου εργατικού δυναμικού. Τέλος, ένα ακόμη επιχείρημα υπέρ της στάσης αυτής της ΕΑΠ ήταν πως τα αστικά κέντρα αδυνατούσαν να υποδεχθούν νέο πληθυσμό, καθώς ήταν υπερπλήρη και ανθυγιεινά.

Εξάλλου, δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη εξαιτίας όχι μόνο κοινωνικών, αλλά και πολιτικών και στρατηγικών λόγων. Αυτό επιβεβαιώνεται και μέσα από τα αριθμητικά και στατιστικά δεδομένα του πίνακα που μας δίνεται, καθώς αθροιστικά το ποσοστό των προσφύγων που κατέφυγαν σε αυτές τις περιοχές καλύπτει το 61% επί του συνόλου. Η επιλογή αυτή οφειλόταν στο ότι ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη συνθήκη του Νεϊγύ), γεγονός που θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτόρκες σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής.

Ακόμη, θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση Μουσουλμάνων και Βουλγάρων και τις απώλειες λόγω των συνεχών πολέμων. Έτσι, εποικίζονταν και παραμεθόριες περιοχές καθώς η κυβέρνηση συνειδητοποίησε τη στρατηγική ανάγκη να εποικιστούν τα εδάφη αυτά με αγρότες που θα τα στήριζαν εθνικά και θα τα προστάτευαν από τις βλέψεις των Σλάβων. Επιπλέον, έπρεπε να ενισχυθεί το ελληνικό στοιχείο στη Δυτική Θράκη, γιατί σε αυτήν την περιοχή παρέμειναν

Μουσουλμάνοι, οι οποίοι είχαν εξαιρεθεί από την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών (βάση της συνθήκης της Λοζάνης).

Η προτίμηση της ΕΑΠ στην αγροτική αποκατάσταση φαίνεται και από το μικρότερο ποσοστό προσφύγων που εγκαταστάθηκε στη Στερεά Ελλάδα, όπως απεικονίζεται στον αριθμητικό πίνακα (25%). Τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα βρίσκονταν εκεί, όπου πρόσφυγες θα μπορούσαν να ασκήσουν τα αστικά επαγγέλματα με τα οποία ασχολούνταν και στις πατρίδες τους. Επίσης, εκεί υπήρχε η δυνατότητα να βρουν δουλειά έστω και περιστασιακά, κάνοντας «μεροκάματα» σε οικοδομές, εργοστάσια και βιοτεχνίες αλλά και ως μικροπωλητές ή μικροκαταστηματαρχες.

Μικρότερο ποσοστό προσφυγικού κόσμου συναντάμε σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα. Για παράδειγμα στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου εγκαταστάθηκε το 4,6% των προσφύγων δηλαδή 56.613 νέοι κάτοικοι. Εκεί μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις περιουσίες των ανταλλάξιμων Μουσουλμάνων, ενώ εποικίζονταν έτσι παραμεθόριες περιοχές. Οι κάτοικοι μπορούσαν να ασχοληθούν με το εμπόριο και τη ναυτιλία. Παράλληλα, η γεωγραφική τους θέση καθιστούσε δυνατή την πιθανότητα παλιννόστησης.

Μικρότερο ποσοστό προσφύγων εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλία (34659 πρόσφυγες), στην Κρήτη (2,8%) , στην Πελοπόννησο (2,3%) και στην φτωχή και ορεινή Ήπειρο (0,7%). Ελάχιστοι εγκαταστάθηκαν στις Κυκλάδες και τα Ιόνια νησιά (0,4% και 0,3%), όπου θα μπορούσαν να ασχοληθούν με το εμπόριο και τη ναυτιλία.

Το έργο της εγκατάστασης και αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί τιτάνιο και σ' αυτό συνέβαλε αρκετά η ΕΑΠ. Το γεγονός ότι ήταν ένας οργανισμός αυτόνομος υπό διεθνή έλεγχο τη βοήθησε να είναι αποτελεσματικότερη. Μέχρι και το 1930, οπότε έπαυσε τη λειτουργία της, υπολογίζεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων άρχισε να ενσωματώνεται στο νέο τόπο εγκατάστασης.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΧΑΝΙΩΤΗ Ν. - ΧΟΝΔΡΟΥ Λ.